

**Petru Aruștei,
Pictorul-poet fulgerat de raze.
Supraviețuitor într-o noapte cu îngeri**

Ioana CECOVNIUC

University of Chile, Chile

E-mail: ioanacecovniuc@ucdc.ro

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6964-4237>

**PETRU ARUȘTEI, THE PAINTER-POET
STRUCK BY RAYS. A SURVIVOR IN A
NIGHT WITH ANGELS**

Keywords: Petru Aruștei, prose poems, graphic art pictures, confessional identity, catharsis, underground artist

Abstract

This study explores the vibrant and intensely expressive artistic legacy of Petru Aruștei (1939–1984), whose work represents a fervent testimony to his idealistic convictions. Renowned for its lyricism and evocative imagery, Aruștei's oeuvre is characterized by a poignant exploration of existential themes, juxtaposing light and darkness, life and death. His creative output reflects a profound inner turmoil, manifesting as a continuous lament driven by a deeply introspective and tormented spirit. Through vivid metaphors and a boundless imagination, Aruștei interweaves elements of anguish, obsession, and transcendence, crafting a visual and poetic narrative reminiscent of Baudelairean motifs. This paper examines Aruștei's unique integration of synesthetic techniques, innovative tempo, and symbolic language, which culminates in a body of work deserving of greater scholarly recognition. The analysis underscores his role as a "Painter-Poet" and highlights his artistic contributions as a testament to the resilience of a conscience enduring the inferno of existential struggle.

De sus, din Cereasca Învolburare, din focul pur și nestins, dintre flăcările ce veșnic schimbă Chipul Cerului tot mai transparent, tot mai viu, până urlă, s-a prăbușit asupra-mi cu spaimă – și câtă furie! – strigându-mi ca unui Surd, ca unui Surd, ca unui Surd: imaginația atroce cât o să-ți mai tortureze creierii? (*Îngerul negru*, Feed-Back, 2016:74)

Rostește aceste cuvinte Petru Aruștei, un glas „din adâncuri și din înălțimi” pentru care a trăi murind – a muri trăind și a crea se contopesc într-o magnetică invocare „înfiorând pustiurile fierbinți și nesfârșite” din Suflet. Un Suflet ce-și destăinuie Suferința „răstignită pentru hoarda nemiloasă a zilelor ce vor veni”, zdruncinatoare confesiune a unui „scriitor care trăiește în afara lumii, care nu privește nici în stânga nici în dreapta, ci numai spre cer sau abis.” (Stanca, 1994:2) *Rara avis* ce vine de foarte departe, mereu inspirând cu înfrigurare Eternitatea, „o picătură din ceea ce nu se mai întoarce niciodată îndărăt”, ideează

1939, Podu Iloaiei, Iași – 1984, Iași

acest artist moldav underground culmile intense și tragice ale unei literaturi:

„...care nu aparține nici unui timp sau aparține tuturor timpurilor, ne este și nu ne este contemporană. Nu se pot descoperi în ea rămășițe ale contextului social-politic, nu se pot identifica nici fragmente autobiografice, totul este o volbură, o negură, în cele din urmă o iluminare. Totul este vizionar, profetic, deslușind imagini ascunse acum, vizibile poate într-un alt veac.” (Stanca, 1994:2)

Întreaga operă aruștiană se dezvăluie, ca un filigran, printr-un limbaj definitoriu ce o individualizează. Prin descrierea și analiza hermeneutică a acestui limbaj (selecție lexicală, asocieri și inovații imagistice, registru stilistic și de expresie grafică) se vizează profilul și temele profunde ale unui univers artistic fixat într-un înveliș verbal și pictoric, acea structură de adâncime ce explică felul în care experiența Vieții-Morții devine pentru Petru Aruștei obiect al intuiției, al cunoașterii și al emoției estetice. Totul înfățișându-se cititorului și privitorului prin calitatea viziunii artistice și a procedurilor de stil ce în mod pregnant dau relief unui mesaj prin care Petru Aruștei își reprezintă arta ca adevăr emoțional. Substanța comunicării este încărcată până la refuz de un lirisim rar întâlnit, redat în toate detaliile ce conduc la problematica generală a ființării în creația acestui Suflet autentic, liber, neîntinat, „întrebându-se dacă există cu adevărat drumul cel căutat”. Este, ca atare, de interes în această lucrare inventarierea contextului lingvistic și stilistic implicând, pe de o parte, revelarea mijloacelor de expresie ale unei gândiri și ale unei conștiințe, iar pe de altă parte, urmărirea unui cod lăuntric prin care elemente statice sau abstracte prind viață și se subordonează unei misterioase transformări estetice și funcționale:

Când vântul albastru din cer își strecoară privirea-schelet printre frunzele înghețate din

pletele stelelor și-mi ucide viața de aici eu plec acolo unde sunt așteptat! Vino și mă călăuzește printre locurile noi, prin care încep să trec, mai târziu nu voi mai ști nimic! Coloane de flăcări negre îi luminează până Sus pletele tâmplelor răvășite de golul din jur, își recunoaște-amintește noul său Chip înălțându-se alb și prelung din ierburile de la marginile înnegurate.” (*Aurora în bătaia vântului*, Expres cultural, Zigurat, 2018:3)

Format la *Școala populară de artă Iași* (1957-1960, secția pictură), autodictat model, pasionat de literatură, desen, filozofie și muzică, un călător „cu ochii îngropați în țărâna rătăcitoare a Cerului”, Petru Aruștei scrutează mecanismele lingvistice și stilistice prin care unui receptor să i se declanșeze curiozitatea, avântul metafizic, gustul pentru rafinement și plasticitate, atitudini activate prin trăiri afective, cheile de deschidere spre înțelegerea și interiorizarea gestului creativ. Oglindind „vântul gândurilor”, cuvintele și imaginile, în perfectă armonie transpuse, uimesc și încântă, comunică și inspiră, generând într-un cerc filologic (Vianu, 1966) și hermeneutic (Gadamer, 1992; Coșeriu, 2007) o decodare-înțelegere personală și, implicit, o recreare proprie de sens și interpretare mereu, însă, în concordanță cu isoglosa imaginației nostalgice, ilimitată a lui Petru Aruștei.

Inconfundabil prin cutremurătoare tușe de plastică liricitate, Petru Aruștei învălurează textul și cartonul cu amprenta unor dureri născute din înflăcărâte gânduri și patimi, miezul concret din două volume de poeme în proză și un ciclu de artă grafică (*Chipurile nopții, Don Quijote, Isus în pustie*) reunite în mod salvator în

1994 la Editura Institutul European, colecția *Scriitori români*, ca o excepțională *opera omnia*: *Moarte și renaștere. Supraviețuire* (Premiul pentru literatură în același an acordat post-mortem de către Asociația Scriitorilor din Iași). Completată cu un *Memorial* de Cezar Ivănescu¹ și un *Eseu* de Ioan Constantinescu², prin această antologie postumă se recuperează pentru a fi prețuită tulburătoarea expresie artistică a unui Pictor-Poet Supraviețuitor capabil să-și preschimbe disperarea existențială într-o aspirație: „să-mi zidesc timpul meu din care să nu mai pot fi izgonit!”, o stare și o condiție tematică prin poeme și gravuri expuse ca un ansamblu ritmic și vizual, dialogism măiestrit al unei voci ce-și concepe făurirea prin jocul infinitamente liric de imagini și contraste între real și ireal, material și fantastic, a trăi și a muri, adevăr și mister, negru și alb. Delir și tenebre, rugăciune și mânie, experiment și echivoc, gestul creativ, mai presus de un destin și o Viață ca o încleștare perpetuă sau un derizoriu calambur, îi permite poetului, pe un drum al izbăvirii, să își înțeleagă, din umbre și lumini, menirea:

Am plâns, m-am tânguit vieții să nu cunosc lumea cuvintelor, țărâna cea mai ușoară, și viața nu m-a ascultat, viața a râs sau a plâns, dar nu m-a ascultat, și eu, cu viața mea, pot să prelungesc dincolo de mine câteva șuvițe de lumină, câteva umbre, atât doar, numai atât. (*Omul cu lampa*, Feed-Back, 2016:74)

Căutat zi și noapte de viziuni întrupate din obsesii și angoase, în deznădejdea celui ce își simte sufletul devorat de un „tigrul albastru, tigrul al mahnirii”, râvnind lumina dezrobitoare a creației ca un vis învăluit de raze de sânge, Petru Aruștei își proiectează surd silueta poetică, „steaua mea plămădită din cele trei coaste ale lutului

¹ 1941-2008, poet, dramaturg, director de editură, candidat la Premiul Nobel pentru literatură în 2008.

² 1938-2002, profesor și autor de studii de literatură comparată și de eseuri despre literatura română.

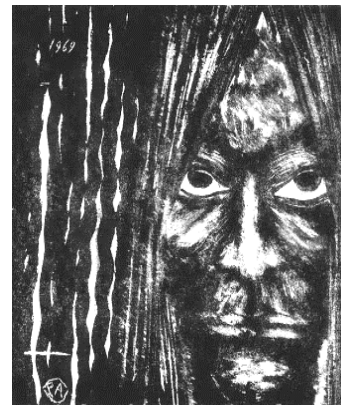
numit Așteptare”, temător, dar și brav, când aude „cum se rup mormintele vii din mine cu morții lor de o sută de ori morți și rătăcesc fără odihnă ca niște făclii de marmură prin întinderile de dincolo de Sufletul meu!”. Astfel, înarmat cu forța ascunsă a unui demiurg ce „trece sunător arcuit sub povara pletelor cerești”, deslușește printr-un aprig tumult de trăiri și sentimente și:

...în tensionate străluminări, tâlcuri menite să dea vieții și morții un rost. Într-o vreme ale cărei fantasmе îl seduceau și îl respingeau deopotrivă, acest băiat avea și harul, dar purta și stigmatul, parcă, al unei stranii osânde. Și asta nu numai pentru marele, inconfortabilul său talent. El era, plămădă rară, numai singurătate și dăruire. Singurătate, sub hipnoza unui abis întunecat pe care numai ochii lui îl întrezăreau, Dăruire, într-o deposedare de sine mergând până la ultima renunțare. Umbre și lumini, o lumină absorbită de întunecimi, dar sfâșiind, în explozii dureros-extatice, pânza neagră ce înfășoară viul ca într-un giulgiu (...) într-o încordare de combustie existențialistă, (...) spre un tărâm unde realul se resoarbe în metafizic, iar prin întunericul alegoric scânteiază noime încă nedelegate. (Faifer, 2018:3)

Țara lunii

Vizuire. Obsesia

*Christos a murit**Focul*

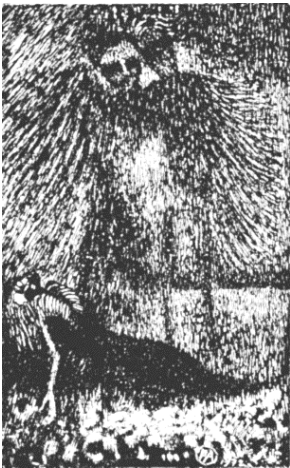
Fete trasate în contururi spectrale, răvășite de Frigul din cer, sub respirația imaterială a Focului, în linii și variații metaforice ce duc cu gândul la percepțiile himerice revelate de William Blake, Ceri Richards sau Alfred Kubin, deconspiră acea conștiință tragică a unui artist hipersensibil pentru care atât Viața, „cu sânii găuriți de stele, îmbălsămată în sângele plin de beznă al șoaptelor lui Dumnezeu”, cât și Moartea pășind „cu picioare de umbră, prin iezerile negre din ochii nopții” se lichiefiază într-o luptă agonică de supraviețuire purtată printr-o învârstare de întuneric și lumină pentru a se da în vileag un adevăr sumbru: „tot ce are formă este supus disperării”, clipă de clipă cunoscându-se Spaima, Dezastrul, Moartea și o perenă reîntoarcere „la viața plină de inexistență” pe drumuri alungite ce se desfac „între crucile-păsări întunecate.”

Pictural și lingvistic, Petru Aruștei își extrage emoția din istovitoare reflecții și neliniști, întipărind-o cu doruri, sânge și lacrimi. Încărcate de enigmatic, poemele și pânzele sale cuprind nu numai esența propriului său suflet, dar și pe al celor ce se apropie de obrazul său și rămân tremurând, simțindu-i privirea și pașii „tunători, rătăcind pe cărările secetoase, crescute în Cer.” În *Nebgrohd*, *Rugăciune în pustiul roșu, noaptea*, *Cina*, *Îngerul negru*, *Omul cu lampa*, *Peretele*

iubit de pictor, *Fiul cel bun*, *Esențe tari*, *Transfigurare – chemări îndepărtate*, *Aurora în bătaia vântului*, *Supraviețuire umilă*, *Moarte și renaștere*, etc. (poeme) ca și în *Venirea primăverii*, *Spaima ca o lumină*, *Hohotul dimineții*, *Vocea*, *Focul*, *Chipurile Noptii*, etc. (grafică) se înmagazinează cu o amploare și o forță imagistică unice în sfera culturală românească o strajă de reprezentări suprarealiste ce, dincolo de măreția unei îndurerate identități, relevă ardoarea imuabilă a unui Fiu Risipitor în preajma căruia „simțea un fâlfâit de aripă. O aripă, poate, de geniu.” (Faifer, 2018:3)

Înfățișări dramatice în șuvoi incandescent, depășind forma exterioară a raționalului și penetrând natura imperceptibilă a unor reverii mistice se susțin printr-un registru lingvistic cu tonalități epice, plăsmuită o subtilă <monotonie a sublimului>, integral încadrată de o intimă și indispensabilă simbolistică, solemne și magice majuscule defilând pentru a individualiza cuvinte, motive și înțelesuri (*Neant*, *Suferință*, *Flacără*, *Munte*, *Înger*, *Sacrificiu*, *Desfințare*, *Pustiul*, *Templu*, *Peșteră*, *Văzduh*, *Extaz*, *Dincolo*, etc.), totul grupat pe un platou estetic reliefând forfota afectivă din inima lui Petru Aruștei, poet în clocot și frământări revărsate luciferic pe hârtie, durându-l „urmele cuielor” (Harea, 1994:28):

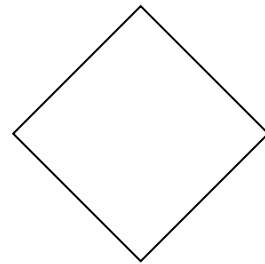
Ci tu, cel care vei pleca Acolo în căutarea realcătuirii din urmă a neființei și nemuririi tale, mai ascultă trompeta roșie a Cerului alungând caii negri ai nopții peste dinții Pământului; mai ascultă cum trec pașii Arhanghelului de foc îmbrăcat în haine arzând prin lumina de Sus, purtând între umeri sicriul-mormânt cu calul negru culcat între luminările aprinse. (*Rugăciune în pustiul roșu, noaptea*, Feed-Back, 2016:76)

*Spaima ca o lumină**Chipurile nopții**Vocea*

a unei năzuințe neostoite – „cine te poate visa, imaginându-te? Cine se cufundă în noaptea ta?” – cuvintele, „deșerturile albe din el”, îl poartă pe poet pe cărarea îngerească către ființă-neființă, meditație-elegie, renaștere-dăinuire. Astfel, între sacru și infernal, Petru Aruștei alungă discursul limitat și tern din cotidian și se lansează în voluptoasa abisalitate a <chemărilor îndepărtate>, asumată <transfigurare> tămăduitoare:

Un gând cu chipul luminos ca o fiară îi șopti cu emoție că fraza se va sfârși curând sau va trebui s-o sfârșească el însuși căci Acolo, la capăt, îl așteaptă Punctul, pândindu-l cu ochi galbeni și gura plină cu flăcările albe și reci ale caninilor; cel căruia nimeni nu i-a văzut vreodată adevăratul chip; Punctul pe care va trebui să-l pună el și numai el la sfârșitul cuvintelor, ferindu-se astfel de primejdia de a pleca înfrânt de pe câmpul de luptă, plin cu victimele albe, îndoliate de surâsul mort din gura Dimineții. Încăcios, fumul trandafirii acoperea chipul glasurilor neauzite... (*Transfigurare, chemări îndepărtate*, Expres cultural, Zigurat, 2018:1)

Amintind versurile blagiene despre un *Paradis în destrămare* („Arând fără îndemn/cu pluguri de lemn,/Arhanghelii se plâng/de greutatea aripelor./...păianjeni mulți au umplut apa vie,/odată vor putrezi și îngerii sub glie/țărâna va seca poveștile/din trupul trist”), poetul ieșean, cu același amar ce înfrânge margini și frontiere, este un mântuitor al cuvintelor, le extrage din orânduirea lor naturală și le conferă grația unui cântec neîntrerupt, teluric și vital, eliberat de strigătul sugrumat ce „renaște ucis în săgețile otrăvite ale Cuvântului uniform, nenăscut.” Matcă

Chipurile morții

În timp ce în tablouri, „însemnele nenorocirii și disperării mele”, domină palidele stafii împreunate în beznă până la o stare de adâncită dispersie, poemele în proză aruștience se îmbibă de scene într-o coloristică răvășitoare: umbra terorii sau a morții este *galbenă*, mahmureala creierului *sinilie*, speranța ia forma unor bărci *verzi*, stelele au dinți *roșii*, iar dorințele ochi *violeti*, casele ard „neîndurătoare între frunzele *albastre* de foc”, altare părăsite se fac scrum „pe catafalcul *portocaliu*, dăltuit în trupul vlăguit de pământ”, pielea eul-ui „flămând și înfrigorat” atât de *violetă*, *trandafiriu* scheletul captiv în brațe feminine atunci când se iubește, cu aripi de gheață un fluture *galben* acoperă ochii visători, ghirlande *roz-amărui* se aștern pe fruntea înserării, „răvășind coșmarurile-alcool din trupul în formă de cruce al Universului” poetul e însetat de *roșu*, Mama aprinde pe steaua ei *verde* un foc *albastru* și „strălucitor curge *albul* iradiant peste șoldurile zilei”, etc. Cromatică expresionistă încercând sinestezic și evocator sensurile:

nostalgie, neîmplinire teriană, descompunere, patima răscumpărării cerești. Se desprinde pe fundal, translucidă, flacăra „tremurătoare și plăpândă din gura Sufletului”, conturând zbuciumate încleștări și care „crucificată pe limbile clopotelor-rugăciune din aripile *roșii* ale îngerilor, murea încet, vărsându-și țipătul sângelui ei *alb* în toracele Noptii!”

În aceeași linie, desăvârșește călătoria poetică, răscolită de iluzii și deziluzii, o iconografie animalieră alegorizantă, fabricându-și Petru Aruștei o excentrică mitologie: *Marele Câine de Veghe* coboară „din copacul vopsit cu vopsea roșie” și interpelează blajin un sens, un *leu* înflăcărat devoră „trupul gândurilor”, *cocoși de ceară* rânduiesc o melodie „în trompetele vântului rătăcitor”, „*cai negri* reîncarnați străbat în galop pustiul fără hotare” (calul negru – „prelung, cu urechile înfipte în coapsele cerului, care-mi paște mahnit iarba vieții de pe trup este Sfârșitul meu” – întruchipând fatalitatea), un *tigru* „străjuiește porțile zăbreuite ale Speranței”, caninii lui mai imaculați decât „albul imaculat al Noptii noastre de pe pământ, etc. Convergențe simbolice, se înțeleg aceste secvențe ca o convocare intertextuală, *tigrul*, de exemplu, emblema duală a frumuseții simetrice fără cusur, tainică și intimidantă, în același timp, fiind o prezență culturală în poezia lumii: William Blake (*The Tyger*), Jorge Luis Borges („los tigres rigen los rumbos del espacio” – tigrii guvernează căile văzduhului în *Los tigres del Annam*), Julio Cortázar („el tigre es un jardín que juega” – tigrul este o grădină oscilantă în *Los Amantes*), Roque Dalton („Mi dolor tiene cara de rosa,/de primavera personal que ha venido cantando./Tras ella esconde su violento cuchillo./su desatado tigre que me rompió las venas desde antes de nacer/y que trazó los días/de lluvia y de ceniza que mantengo” – Durerea are chip de trandafir,/primăvara mea cântând./Înapoia ei ascunde cuțitul violent./un tigrul dezlănțuit sfâșiindu-mi venele de dinainte să mă nasc/trasându-mi zile/de ploaie și de cenușă în *Mi dolor*), Pablo Neruda („Soy el

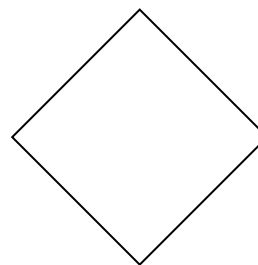
tigre.../desarmado en tu muerte,/cruzado por las lianas,/inmóvil en la lluvia,/centinela implacable/de mi amor asesino” – Sunt tigrul.../dezarmat în moartea ta,/traversat de liane,/încremenit în ploaie,/santinela implacabilă/a iubirii mele asesine în *El Tigre*), etc.

Cu aceeași magnifică ținută a poezilor menționați mai sus și fără măsuri paliative, Petru Aruștei își explorează inspirația artistică iscată din febrile și crude îngândurări, edificând un eșafodaj *Ars poetica* prin care privește, aude și vorbește, își modelează și își transformă propria realitate, fântâna de alean a imaginației oferindu-i acea tărie de a încinge și a stăpâni cu înțelepciune văpaia Sufletului înălțată de „ciolanele prelungi și torturate ale Magiei”, văpaia „cu trup de tămâie, biciuit de crucile unui sfârșit de cataclism mistuit de gurile flămânde și materne ale Morții.” Aceasta din urmă, materializată cu sentimentele unei mame, îi dă fiori Vieții, cutremurând „doar pentru câteva clipe coastele albe și negre ale soarelui transparent”, iar Pictorul-Poet, îmbrățișându-i Puterea, începe astfel „să zidească tronuri din pietrele vâscoase ale neantului”, încercând „să-și înțeleagă noile forme.” Și ca într-un eufonic cadru cinematografic cu actori și perspective filmate la o distanță milimetrică, descrie vârtejul unor curioase ritualuri memento mori (bătaia în poartă a unui om cu lampa înnegurată, cântecul lui, „fosta iubită în giulgiu o noapte”, luminând „cu sângele-i alb drumul către viața bogată ca o nenorocire”; o nefastă Cină „când peste tot era vineri seară”, supravegheată de o apariție îmbrăcată în rochie albă; sosirea îngerilor să se roage „mușcând din pâinea luminoasă a morții”; coborârea Îngerului cu Aripi Înnegurate, evocând sfârșitul lumii; chemarea Păsărilor „înfipte în stâlpii de foc din Cer” pentru a-l fereca pe poet într-un Templu „cu odgoanele sângelui vărsat din trup, ascunzând nodul greu de dezlegat în nisipurile de sub picioarele lui” etc.) și alunecă în halucinante dialoguri cu famelice închipuri (Omul cu lampa, Păsările nopții, Îngerul Negru, Nebgrohd – zeul cu dinții verzi „ca hoiturile ierburilor sugrumate de

el”, Mama – încleștătoare, inconsolabilă absență etc.), probând fantezia vivace a unui Pictor-Poet ce-și freamătă neliniștile cu o teribilă vigoare creatoare:

– Țara aceea despre care ți-am vorbit eu, Fiule, știi tu... – Dar cine sapă pe sub pământ case pentru noi, Mamă? Trezește-te, Fiule, îți spun, cât mai curând, altădată va fi prea târziu! Neîncrezător doarme Fiul mai mult, brațele moi îi mângâie fruntea culcată între flori de salcâm, însoțită de visuri aducătoare de moarte. – Tu care mă auzi atunci când te strig, trezește-te acum, crede-mă! Coboară Mama dintre coloanele verzi, de raze, ale Cerului, prăbușite – arse între rădăcinile Noptii, duioasă își ascunde brațele sub fruntea lui, cu buze de sfârșeală îi sărută gândurile-ceață. – Unde te duc eu n-ai fost tu niciodată... (*Aurora în bătaia vântului*, *Expres cultural*, Zigurat, 2018:4)

Dar între norii înnegurați a coborât Îngerul cu Aripi Înnegurate la mine, strigându-mi cu gura de ură că nu, dar nu, că nimic nu se mai poate face, că dacă Totul a fost viu, iată acum, nimic nu mai este viu, că o nouă pace va fi cum și un nou război aproape va fi. Salvarea este totul îi strig, îi șoptesc să mă audă cât poate de bine – și acea neliniștitoare căutare a ei, veșnică, înfloritoare purificare cum nu s-a mai văzut!” (*Îngerul Negru*, *Feed-Back*, 2016:74)

*Hohotul dimineții**Viziune. Chipurile nopții*

Primul și ultimul act de supraviețuire, centură de salvare în marea de întuneric „cu aripi și gura de lumină”, înfăptuirea unui portret imprimat-multiplicat în clarobscur este reacția rebelă exteriorizată de Petru Aruștei ca un țipăt din negurile creierilor „reînțorși triumfători în imnul trompetelor rituale din tainicul ținut nevăzut!”³ În fiecare poem, în fiecare pictură se resimte dezvăluirea unui colț de gânduri și energii din care:

³ este cunoscută cumplita împrejurare când poetul recurge la suicid după ce o parte din picturile ce urmau a fi expuse la Sala Dalles din București au fost aruncate focului prin intrigi și mâini infame.

...trebuie mereu căutat ceea ce se ascunde, ceea ce nu poate fi înstrăinat prin mecanismul cuvintelor, așa cum apar ele, cum se instaurează ele și cum se îndepărtează ele de obiect. Dar așa ceva este imposibil. Trebuie să faci efortul de a ajunge la sursa țipătului. (Mereuță, 2022:297)

Dovada obârșiei acestui stâncos țipăt vine din refuzul existențial de a accepta rolul de arlechin diform, strâmb, „șui” impus pe scena vieții-morții:

Nu putea primi Moartea între coastele sufletului său decât așa cum dorea el; era ultima iluzie, cu câteva clipe înainte de a păși în abisul de Dincolo, ale cărui legi nu le cunoștea încă. Pentru el însuși, pentru focul din trupul lui biciuit de limbile otrăvitoare ale Desființării, numai el putea să-și facă acest bine stingher: să-și officieze trecerea Dincolo cu iluzia unei cât mai depline Puteri! O punte plină de prăpăstii aruncate între viața șui și cea care va urma. (*Transfigurare, chemări îndepărtate*, Expres cultural, Zigurat, 2018:1)

Creația este Viața întru Moarte a unei voci poetice „însăimântător de frumoasă” (Dugneanu, 1995:4), iar judecății interogative cine învinge, <Pasărea cu clonț de rubin>⁴ sau ființa, Petru Aruștei răspunde cu emoția vie și crâncenă a trupului și a spiritului său în încercarea de a deturna ursita vrăjmașă ce-și întinde culoarea vânăată „peste adâncimile ochilor-răni din sertarele pline de umbră din Suflet.” O încercare urmată de împăcarea deplină și „bucuria atotcuceritoare” și aceasta pentru că „atâta timp cât mai există printre noi un strop de puritate, de credință, de soare, și câmpii verzi, încă nu e prea urât pe Pământ”,

⁴ *Dicționar-antologie* (2022, Casa Cărții de știință) ce adună producția literară a poezilor români, Petru Aruștei printre ei, „striviți” de *Pasărea cu clonț de rubin* a lui Nicolae Labiș, metafora-simbol a morții premature.

„pletele clopotelor vântură laude între arcadele zidite de vânt”, iar Mama „vine cu daruri deosebite”:

Sub crucea înălțată sub aripile norilor se aud pașii fiului, tunători, rătăcind pe cărările secetoase, crescute în Cer. Ascultă clopoței argintii scânteind în pomul Noptii – Mamă îți aud cu multă curiozitate rochia de vară când foșnește printre daliile de ceară primăvăratecă, vară a florilor crescute între sânii tăi, mângâind cu poalele ei răcoroase frunțile capricioase ale crinilor. Nu am iubit eu totdeauna crinii sângerii ce creșteau de obicei în dreptul sânilor tăi? Dar iată cum sunt părăsit într-un câmp unde cresc flori necunoscute de mine și care nu mă cunosc! Aude Fiul-Mamei un glas nou, un glas nou: mai departe Fiul meu și nu te trezi prea devreme! (...) Frigul din cer îi îngheață sângele, el se despovărează în ceva nou, glasuri de copii zgomotoși răvășesc în șoaptă trupurile ierburilor în valea adâncă, în graba amurgului. Drumuri lungi se deschid între crucile-păsări întunecate, zâmbește și înțelege mult, un fiu bun pentru foc se naște din respirația lui. Așteaptă. Se dezvăluie șoptind, binevoitor își culcă fruntea arsă de soare între sânii umezi ai ierbii crescute sub coapsele stelelor de la marginea pământului, risipitor își înalță iarba suflării din bătaia vântului-Soare. – Mamă, frumos bate vântul! – Ajunge, Fiule, de acum se înserează, întoarce-te! Mama ta vine cu daruri deosebite, pletele clopotelor vântură laude între arcadele zidite de vânt, ridică-te în coate și zâmbește tandru celei ce înconjoară casa, căutându-te! Nu muri, nimeni nu moare într-o zi ca aceasta, zâmbește și nu muri! (*Fiul cel bun*, Expres cultural, Zigurat, 2018:4)

Unic prin viziune și discurs în panorama artistică a României din a doua jumătate a secolului XX, „uneori peste nivelul unora dintre noi care au făcut cariere universitare” (Ivănescu, 1992:1), Petru Aruștei scrie (poemele în proză nefiind destinate tiparului în timpul vieții sale) și desenează (lucrări rar publicate în reviste ieșene – *Dacia Literară* –, risipite prin colecții particulare sau prieteni) alcătuiind pe firul poetic moldav zidit și consolidat de Eminescu, Alecsandri, Bacovia și Labiș o dramatică producție dirijată către un fantastic cu rădăcini expresioniste și suprarealiste, ștanțat în tonuri morbide, „armă împotriva silurii condiției umane” (Harea, 1994:28). Cometă în stranii fulgerări, un geniu marginalizat aproape pierdut în toiul unor vremuri ce vin și se duc, Petru Aruștei potrivește contrastele din „această feerie infernală care este viața noastră” (Ivănescu, 1992:1), opera lui fiind o repetată și prelungă confesiune însuflețită de suferința neîmplinirii pe pământ și de visul ispășirii întru moarte, expresia inspirat seducătoare a unui eu poetic:

...înzestrat cu o excepțională vocație a ilimitării și a grimasei, a ironiei care desființează înființând și a morții ca un alt fel de existență. Dar eul poetic nu e străin, în cazul lui Petru Aruștei, de eul empiric. Motivată, în general, în poezia modernă, discriminarea dintre cele două euri nu funcționează când e vorba de autori care își scriu existența în același mod în care își trăiesc poezia. La poetul «Supraviețuitor», existența și poezia sunt fețele aceleiași file. (Sorescu, 1997:138)

Însușindu-și magia ritmică a cuvintelor ce răsar și se înșiră în profetice apostrofe „sub sprâncenele galbene ale lumânărilor ce tușesc prin întuneric, pe furiș”, instrunând prezicerile timpului de atunci-de acum-de mâine, Petru Aruștei dă frâu liber gândurilor „vopsite în roșu de amurgurile primăverilor”, visând și închipuind cu fiecare clipă așteptată mântuirea și trecerea Aurorii „voioasă pe

sub coamele cerului, purpurii, îngăduind celui descumpănit s-o sărute între ierburile pline de umbră”. Cuvântul (mai presus de tortura căutării lui) și pictura îi compun instrumentele de clădire a unui angrenaj expresiv marcat de anistoricitate-realitate, stabila dualitate a unui Artist în goana sa înnebunitoare pe urmele unei raze mici, cu aripi de fluture, „o lacrimă căzută din ochiul Bucuriei”:

Și viața, mult prea scurtă, și creația lui Petru Aruștei apar ca un preludiu, o presimțire, o prevestire, într-un scenariu cu marca apăsată a unei ciudate, revoltătoare, dar și halucinante preursite. Dacă, într-o eseistică mai mult sau mai puțin sofisticată, ni-l mai putem închipui pe Sisif fericit, nu izbutesc deloc să mi-l imaginez pe acest geniu lipsit de noroc atins de senescență, îmbătrânind adică. Petrică, să-i spun așa, era în fond un copil, având, cu extazierile și răzvrătirile lui, reactivitatea unei vârste peste care trecerea anilor nu reușea, n-ar fi reușit vreodată, să aștearnă nici un rid. Această esență incoruptibilă, însuflețind ființa lui aparte, era o sfidare a vremelniceii și, dacă există cumva în cer și pe pământ un echilibru între rău și bine, poate că ea, această esență, îi va hărăzi înfăptuirile unei supraviețuiri. Unei viețuiri în perpetuitate.” (Faifer, 2018:3)

Venirea primăverii

(Petru Aruștea: grafica programelor-caiet, stagiune Teatrul Național)

BIBLIOGRAFIE

- [1] Aruștea, P. (2016), *Poeme în proză*, în Revista *Feed-Back*, nr. 5-6, pp. 73-76, disponibil pe: <https://www.calameo.com/read/0001262734280c0382db2> [21.09.2024].
- [2] Aruștea, P. (2018), *Transfigurare, chemări îndepărtate*, Supliment *Zigurat*, nr. 8, pp. 1-4, în *Expres Cultural*, anul II, nr. 12, Iași.
- [3] Aruștea, P., Social networking group (Facebook), ilustrație grafică disponibilă pe: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063454758343> [21.09.2024].
- [4] Aruștea, P. (1994), *Moarte și Renaștere. Supraviețuire*, Inorog, Institutul European, Iași
- [5] Borges, J. L. (2006), *Cartea ființelor imaginare (El libro de los seres imaginarios)*, Polirom, București.
- [6] Cerna, D.; Podaru, A. (2022), *Pasărea cu clonț de rubin. Poezia Clipei*. Dicționar-antologie, pp. 295-311, Casa Cărții de știință, Cluj-Napoca.
- [7] Coșeriu, E. (1986), *Introducción a la lingüística*, Gredos, Madrid.

[8] Coșeriu, E. (2007), *La lingüística del texto. Introducción a una hermenéutica del sentido*, Anotación y Estudio previo de Óscar Loureda Lamas, Arco/Libros, Madrid.

[9] Dugneanu, P. (1995), *Un poet „blestemat”*, Cronica Literară, în Universul Cărții, nr. 4, România liberă, București.

[10] Dugneanu, P. (2001), *Incursiuni critice*, România Press, pp. 48-50, București.

[11] Faifer, F. (2018), *Înger și demon*, Supliment *Zigurat*, nr. 8, pag. 3, în *Expres Cultural*, anul II, nr. 12, Iași.

[12] Floarea, S. (2009), *Dicționar de termeni literari*, Semne, București.

[13] Gadamer, H.G. (1992), *Hombre y Lenguaje en Verdad y Método II*, Ediciones Sígueme, Salamanca.

[14] Harea, M. (1994), *Urmele cuielor*, *Dacia Literară*, anul V, nr.12, pag. 28, Iași.

[15] Ilie, E. (2009), *Poeți ieșeni de top: Petru Aruștei*, Jurnal cu scriitori, în *Cronica* (Revistă de cultură), anul XLII, nr. 11, pag.12, Iași.

[16] Ivănescu, C. (1992), *Un mare și nedreptățit poet: Petru Aruștei – Univers poetic obsesional*, Supliment *Zigurat*, 2018, nr. 8, pag. 1, în *Expres Cultural*, anul II, nr. 12, Iași.

[17] Sorescu, C. (1997), *Petru Aruștei, poetul renașterii prin moarte*, *Viața Românească*, nr. 7-8, pp 132-138, Iași.

[18] Stanca, D. (1994), *Suferința vizionară*, *Cronica Literară*, România liberă, București.

[19] Vianu, T. (1966), *Postume (Istoria ideii de geniu, Simbolul artistic, Tezele unei filozofii a operei)*, Editura pentru Literatură Universală, București.